ԺԲ. ՏԱՐԻ 3334 (Ն. Տ.) 4 ԱՊՐԻԼ 1895 — 23 ՄԱՐՏ 1895 — 9 ՇԷՎՎԱԼ 1312 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՁ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Կ. Պոլիս

درعلیه ادارهسنه آره‌ولك غزه‌سی ده‌غلطه ده‌

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դրամեկան արժէք	150
» » Վեցամսեայ » »	75
» » Եռամսեայ » »	40
Օտար երկիրներէ Տարեկան փոխանակ	56
» » Վեցամսեայ » »	28
Ընդհանուր թուղթի վրայ մասնաւոր տպագր. Տարեկան Օսմ. Ոսկի	2
Դատարանաց թղթատարի ծախքն միօրինակ Դրուշ	50

Խմբագրութեանս [illegible] նամակ կամ այլ զրութիւն [illegible]

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

ՊԱՐԿԵՇՏ ՈՒ ԲԱՐԵՊԱՇՏ

Մէ՛ հէյեթը այս ձմեռ ալ տուին ի Բերա, և—հակառակ ներկայացման թերութիւններուն ու նուազածութեան սխալ նօթերուն—թատրոնը լեցուն էր ամեն անգամ։ Եւրոպացիներ և յոյներ գրաւած էին սրահն ու օթեակները. մերիններէն շատ քիչ մարդ կար, գրեթէ բնաւ։ Ընդհանուր կերպով խօսելով, այս ձեռնպահութիւնը գեղարուեստական նուրբ ճաշակէ մը առաջ չէր գար, վասն զի իր ամենէն տկար ներկայացման ձեւին մէջէն անգամ, այդ դարավերջիկ օբէռէթը՝ Օտարանի սիրուն ու թեթեւ նրաժշտութիւնովը համեմուած՝ միշտ զբօսեցուցիչ ու հրապուրիչ բան մը ունի որ կրնայ ախորժելի երեկոյթի մը անցուցնել տալ, թողունք որ մեր երաժշտական ճաշակները ամեն նրբութիւն զանգանելու ու հասկնալու ասպիսան կրթուած չեն դեռ։ Պատճառը զուտ «բարոյասիրական» էր։ Այն պարկեշտութիւնը զոր մանկամարդ աղջիկները դասի մը պէս գոց գիտեն ամեն առիթ փայլեցնելու համար իրրեւ իրենց հոգեկան զարդը, ու այն խիստ սկզբունքները զորս տարէց անձեր, ամուսիններ, հայրեր, այնքան բնական կերպով իւրացնելու վարժուած են, այս պարագային մէջ ալ քիչ շատ հռչակուեցան հոս հոն։ Մէ՛ հէյեթը գայթակղական կը գտնէին մինչեւ իսկ անոնք որոնք չէին վարանած Պոռոֆի ներկայացումներուն երթալէ։ Ցարգելով այդ ամբոխած զգացումները, պիտի վարձէիր կասկածելու թէ մեր պարկեշտասումներուն այնքան երկիւղ ազդող այդ խաղը՝ խորշելի կերեւայ մանաւանդ անոր համար որ կեղծ պարկեշտութեան ու կեղծ բարեպաշտութեան երկու սքանչելի տիպարներ կը մարմնացնէ բեմի վրայ։ Իր կիսատ բառերով ու քօղարկեալ երգերով յիշած այս կամ այն դէպքը այնքան ազդու կերպով ջիղերու դպչող նրութիւն մը չէ որքան խաղին ամբողջ տարուածքը տկար պատկերացում մը ժամանակից բարքերու մէկ մասին։ Սմեն հանդիսական, այր, կին, աղջիկ, որ խղճին վրայ բեռ մը չունի, հանգարտ ու զուարթ կերպով կրնայ հետեւիլ անոր բոլոր տեսարաններուն, առանց բնաւ ազդուելու. գայթակղութիւնը անոնց համար է որոնք աւելի չեն փախցուներ ջատագով հանդիսանալու բարոյականի մը որուն հետեւելը շատ փոյթ չեն ըներ իրենք։

Խաղը կը դառնայ Սմիթսը երէցին ու անոր աղջկան՝ Միս Հէլէնի վրայ։ առաջինը՝ բարեպաշտ հայր մըն է, առաքինութեան տիպար, անոնցմէ սկզբունքներով ու խիստ բարոյականով, ու երկրորդը անմեղանակ ու պարկեշտագեղ աղջիկ մը որ կը շինի ամեն խօսքէ ու ամեն նայուածքէ. զիրենք շրջապատող զուարթ, ցնծուն ու զբօսասէր ընկերութիւնը անընդհատ տանջանք մըն է իրենց անբիծ զգացումները վերաւորող։ կը հիանաս այդ հօր ու զաւակին վրայ որոնք հին օրերու բարեպաշտութեան ու պարկեշտութեան մը տատիպարը կուտան քեզի։ և ահա, «հոգեան տեսարանէն» ետք,—ներողութի՛ւն — բոլոր հիացումէ ու հմայքէ կը ցնդին ու կը վերադառնաս նոր օրերու տխուր իրականութեան։ Ծերունի Սմիթսը որ մինչեւ այն ատեն ազօխագիրքը ձեռքէն չէր ձգած, չի խղճար սուտ խօսիլ, դուռներու ետեւէն ուրիշներուն խօսակցութիւնը մտիկ ընել ու դեռ կարդ մը արարքներ որոնք այնքան կը հակառակին իր սկզբունքներուն։ Եւ ծաղկամի օրիորդն ալ, այն շնորհալի ու պարկեշտասուն Միս Հէլիէթը, որ հիացում կ'ազդէր, չի վարանիր ամենէն անպարկեշտ դիրքին մէջ գտնուելէ ու ամենէն անշնորհ խօսքերն արտասանելէ։

Խաղին նիւթը պատմելու պէտք չիկայ այստեղ, բաւական էր անոր ոգին ցայտեցնել երկու տողի մէջ։ Այդ քմահիր ու ժամանցի համար միայն գրուած օբէռէթը կ'անցնի կ'երթայ և ուրիշներ կը յաջորդեն անոր. բայց իր գնացքին մէջ թեթեւ հովի մը պէս վայրկեան մը վեր կ'առնէ ժամանակին բարքերուն յոտի կոզմերը ծածկող վարագոյրին մէկ ծայրը. անախորժ հով մը, իրաւ, որ նոսկանք կ'ազդէ բարոյասէրներուն, բայց որուն վրայ կ'արժէ մտածել։

Հին թատերախաղերուն մէջ ուր առաքինութիւնը կը յաղթանակէր ու նենգաւորը կը պատուհասուէր, հանդիսականը, վերջին վարագոյրի իջնելուն, գոհունակութեան լիակատար զգացում մը կունենար. այս ու այս տեսակ նոր խաղերուն մէջ, ուր կեղծառաքինութիւնը կը ծաղրուի ու բարոյասէրի դիմակին տակ ծածկուած կեղծաւորութիւնը երեւան կը հանուի, գոհունակութենէ բոլորովին տարբեր զգացում մը կունենայ հանդիսականը. այդ զգացումը գայթակղութիւն չէ, իրականին ազդած տպաւորութիւնը որուն չեմ գիտեր ինչ անուն տալ։

Զերմանք Մէ՛ հէյեթի պէս խաղերուն. այս խստապահանջութիւնը արդար է. բայց նոյն խղճահարութիւնը ունենանք նաեւ թատրոնէն դուրս. Սմիթսըսի պէս հայրեր ու միս հէլիէթի պէս աղջիկներ կարելի եղածին չափ քիչ ունենալ աչխատինք մեր մէջ. գպրոցական դաստիարակութեան ու տնական կրթութեան վրայ աւելցուننք կեանքի մաքուր ու անկեղծ ընթացքը։ Ընտանեկան շրջանակներուն մէջ ամենէն հեշտ բանը դարձած է հիմակ բամբասելու հաճոյքը ու գայթակղելու կեղծիքը. առաջիններն արհամարհելով ու վերջիններուն կոյր հաւատք մը չընծայելով, թերեւս շատ աւելի նպաստաւոր կ'ըլլանք մեր ընկերային կեանքի բարոյական մակարդակը բարձրացնելու ու կազմակերպութիւնը ամրացնելու, քան Սմիթսիները խնկարկելով ու Միս հէլիէթները առաքինութեան տիպարներ ընդունելով։ Տ. Ա.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ

Վիքթոր Տիւրիւի ու Ֆէրոնեան որ Լէսէրսի յաջորդութեան ընտրելիներն այս պահուս աւանդական այցելութիւնները կը կատարեն Ակադէմիի անդամներուն, անմոց քուէն խնդրելու համար։ Ժիւլ Լիմէդր արդէն աւարտած է իրենները և լաւ տպաւորութեան մը տակ, ամենուրեք քաղաքերիչ ընդունելութիւն մը գտած ըլլալով։ Հաւանական կերեւայ թէ մեծանուն քնարերգը պիտի ընտրուի բազմելու պատմական Տիւրիւի ամոռը։ Լէսէրսի աթոռին համար, ընդհակառակն, ընտրելիները բազմաթիւ են, և այս պատճառաւ՝ այս վերջիններուն կատարելիք այցելութիւնները դժուար կուգան, մինչեւ իսկ իրենց անձնաբերութեանը համար վիրաւորիչ։ Դրագէտներ կան որոնք այդ պարտաւորիչ այցելութիւնը չի կատարելու համար՝ հրաժարած են Ակադեմական ընտրելիութենէ։ Ուրիշներ, ընդհակառակն, այնքան բնական կերպով կը կատարեն այդ այցելութիւնները, որ կարծեցնել կուտան թէ իրենց ամբողջ կեանքին մէջ ուրիշ բան ըրած չըլլային։ Արդէն, այս տեսակէտով, բարքերը մեծապէս բարեփոխուած են Ֆրանսայի գրագէտներու աշխարհին մէջ։ Հիմակուան ակադեմականները շատ աւելի քաղաքավարութեամբ կընդունին ընտրելիները քան երեսուն տարի առաջուան իրենց նախորդները։ Ասով հանդերձ, այս պարտաւորիչ այցելութիւնները, դայնա կատարողներուն համար՝ որոնք հպարտ հոգի մը կը կրեն, տհաճելի բան մը ունին իրենց մէջ։ Ուրեք ուրեք, ընտրելիներուն եղած ընդունելութեան խաւութիւնը կը քօղարկուի տեսակ մը շողոքորթութեան ներքեւ, զոր մարսելու համար պէտք է շատ բուն տենչ մը ունեցած ըլլալ «քառասնից կաճառը» մտնելու։ Ուրիշներ այնքան պարզ ու համարձակ կերպով կը վարուին ներկայացողներուն հետ որ իրենց միւս պաշտօնակիցներուն խաւութիւնները մոռցնելի կուտան։ Իմիլ Զօլա՝ անգամ մը համակերպելէ ետք այս ձեւակերպութեան, ա՛լ չուզեց վերսկսել իր այցելութիւնները և յայտարարեց թէ ինք մշտնջենապէս ընտրելի կը ներկայանայ ու այսուհետեւ պիտի շատանայ ամեն անգամ զբաւորապէս յիշեցունել այս բանը։

Ընդունելութիւնը կախում կ'ունենայ բնականաբար Ակադեմականին ազատագրութենէն։ Եթէ ներկայացող ընտրելին պիտի տայ իր քուէն, իսկոյն կ'իմացունէ և գործը կը վերջանայ։ Իսկ եթէ իր քուէն ուրիշին խոստացած է, կացութիւնը փափուկ հանգամանք մը կը ստանայ։ «Անմահներէն ոմանք չեն համարձակիր բնաւ խնդրարկուին յայտնել թէ իրեն ի նը-պատ չի պիտի քուէարկեն։ այսպիսիները վերապահումով կը պատասխանեն։ Ուրիշներ կան որոնք ծուռ ճանրաներ չեն բռներ։ յստակօրէն կ'ըսեն.

—Իմ վրաս մի՛ վստահիք։ ես ուրիշին խօսք տուած եմ։

Իսկան բանը՝ լաւ բանուն վրայ է, որ բարեկրթութեան խնդիր մըն է։ Այսպիսիներուն մէջ կը յիշուի մանաւանդ Ժիւլ Սիմոն որ երկու դրուատագիր պարբերութեան մէջ կը սահեցունէ իր պատասխանը, ու չի մոռնար բնաւ քաղաքերիչ խօսք մըն ալ ուղղել։

Լապիշ կ'ըսէր հայրական շեշտով մը։

—Ինչդինքնիդ փնտռել տուէք։

Այս այցելութիւններն իրենց հաճելի կողմերն ալ ունին։ այցելուն Օտիֆրէ-Բասքիէ գրագիրն հետ պատմական խօսակցութիւն մը կ'ունենայ։ Ա. Տիւմանն՝ սրամիտ խօսք մը կը լսէ։ Օմալի դուքսին հիւրընկալ բնակարանին մէջ, ի Շանդիեի, ուր Ֆրանսայի հին իշխաններուն ազնուապետական աւանդութիւնները պահուած կը մնան, սեղանի կը հրաւիրուի։ Պ. Էմիլ Օլիվիէի ու Պ. տը Ֆրէյսինէի հետ քաղաքական նիւթերու կարծիքներ կը փոխանակէ և ուրիշ շատ մը մտաւորական առաւելութիւններ որոնք, նոյն իսկ մերժման պարագային մէջ, կը աքանչացնեն այցելուն ու կերպով մը կը փոխարինեն անոր անյաջողութիւնը։ (Թէլեֆ.)

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ

Պ. տը Մորկան երեք ամսէ ի վեր հաստատուած է ի Տահչուր. Նեղոսի հովտին եղերքը։ Տիկին տը Մորկանի և երկրաբանական մարմինին անդամներուն հետ բնակելու համար, լեռան վրայ, խուզարկելի գեղջուկներու մէջտեղը, շատ պարզ տուն մը շինել տուած է անմեծ ոճիսե, ուսկից անխոնջ կերպով կը հոկէ իր գրածներուն վրայ և անդադար հոգը կուստանտիսարէ, որչափ կարելի է յաջողութեամբ կատարելու համար պեղումները։

Տահչուրի գեղջիկը հանմոռատպէս անկոխ էր։ Այս տեղին հեռաւորութիւնը արգելք եղած էր հնախուզութեանց ուրիշ անդրէնեներուն հոն գալու. տեղացիները աչխատցուցած էին, առանց սակայն յաջողելու։

Տահչուրի պեղումները 4 քիլոմէթր տարածութեան վրայ կը կատարուին։ Խուզարկութիւնները այժմ բուրգերուն շուրջն ու մէջը տեղի կունենան մանաւանդ։

Հողին մակերեսը բրիչով կը փորեն ուղղին մէջէն երեւան հանելու համար հին խուռչիները (գերեզմաններ) և մեծ չէնքերուն պատերը։

Բուրգերուն տակ բացուած են գետնուղիներ։ Արդէն չորս հարիւր մետրէն աւելի գետնուղիներ բացուած են ու հովհարներու միջոցաւ օդաւորուած։

Սարդերկրեայ խուզարկութիւններով Պ. տը Մորկան հնաց է հիւսիսային բուրգին մէջ, ԺԲ. հարստութենէն Ամենեմհատ Դ.ի գերեզմանին։

Հարաւային բուրգին մէջ տարերկրեայ պեղումները կը շարունակուին և հաւանօրէն շատ շանցած նպաստաւոր արգիւնք մը պիտի տան։ Նորագոյն պեղումները հարաւային այս բուրգին մօտ՝ հայթայթեցին բոլոր պէտք եղած թուղթերը ոչպէս զի կարելի ըլլայ հաստատել թէ անիկա Ուզերքէդէն Գ.ի գերեզմանն է։

Մասնաւոր և ընդհանուր յատակագիծերը, ինչպէս նաեւ ամենափոքր նշանները անմիջապէս պատրաստուած են, և ընդհանրապէս իր անձնական յատակագծերուն վրայ սրատես տնօրէնը կ'ուսումնասիրէ իր խուզարկութեանց ընթացքը։

Իր կարծիքով՝ պեղումներուն գլխաւոր նիւթը չատ պարզ է. խիստ կանոնաւորութեամբ աչխատիլ ամեն բան երեւան հանել, ամեն բան ծանօթացնել, երկրաբանական և հնախօսական ամենէն անչան տեղեկութիւններէն օգուտ քաղել։

Այս դրութիւն՝ որ յաջողցաւ Մարբէթի, Պ. տը Մորկանի ալ յաջողցաւ։ Ուստի, անոնք որ, Մարկոթի և Պ. Կէյզօի պէս, անձամբ չեն վարած խուզարկութիւնները, բազմաթիւ յուսախաբութիւններ ունեցած են և կորսնցուցած են նաև գիտութեան յոյժ օգտակար շատ թուղթեր։

Արդի պեղումներու միջոցին չարունակ կը գտնուին այն կէտերը ուր Պ. Պ. Մասբերօ և Կէյզօ ապարդիւն խուզարկութիւններ ընել տուած են, վասնզի իրենք բացակայ էին և իրենց տեղացի գործակալները յաջողութեան չատ հոգածու չէին։ Եւ հիմակ այս միւնոյն տեղերն են որ աքանչելի արդիւնքներ կուտան Պ. Մորկանի։

Կրնայ յուսացուիլ որ տարին չանցած Պ. Մորկան, որ իրօք նոյնքան անվեհեր օրգան հմուտ եգիպտագէտ է, պիտի ընէ պատմական տեսակէտով ամենէն հրաշալի գիւտերէն մէկը։

Արդէն կը ծանուցուի թէ այս օրերս երեւան հանած է երկու իշխանուհիներու գերեզմաններ օրք, անազարտ մումիաներուն հետ, հրաշալի անօթներ ու զոհարներ կը պարունակեն։

Քաջարի տիկին տը Մորկան կ'ընկերանայ իր ամուսնին և կը տակոյ օդին խստութիւններուն ու խուզարկութեանց յոգնութիւններուն։ Զի կարծուիր որ իր համեստութիւնը վիրաւորուի, յայտնելով որ օրանչելի ատենանոյ պարպող է ինք։ Ամուսնին հետ Պարսկաստան ուղեւորութիւն մը կատարած ատեն, տեղացի զօրավարի մը կողմէ կազմակերպուած պոյտի մը պահուն, տիկին Մորկան վախուն մէջը հեռուն տուներէ մը՝ նշմարեց որ եղեգի մը վրայ թառած էր։ Ատրճանակը պարպեց և թռչունն երկու կոտոր ըրաւ։ Զօրավարն, աքանչացած, սրարշաւ վազեց իր ապարանքը և նոյն ընթացքով եռ գարձաւ ճարտար հրացանաձիգին բերելով չքեղ մատանի մը զոր տիկինը գուրգուրանք կը պահէ։

Մենց որ, եթէ եգիպտագիտութիւնը իր չոր կողմն ունի, երբեմն գուարճալի կողմն ալ ունի։ Ապացոյց՝ երկու գուարճալի մանրադէպեր որք Դահիրէի մէջ կը պատմուին։

Պրուկշ պէյ, օգնական Պ. տը Մորկանի Կիզէի թանգարանը, իր խուզարկութեանց միայն մէջ Փարաւոնի մը մումիան երեւան հանած էր։ Իր թանկագին բեռով հասաւ երկաթուղիին կայարանը և բացարձակ մերժեց վճարարարձ վակոնը թողուլ դայն։

Սարսափեցաւ, ինչպէս իրեն, մումիային համար ալ առաջին կարգի տոմսակ մը առնել։

Ինչ պիտի ըլլար Փարաւոնին տպաւորութիւնը եթէ երեք հազար տարուան քունէ մը յետոյ, յանկարծ արթննար՝ իր Դահիրէ քարաքը գացած ատեն կառախումբի մը մէջ նստած։

Բախտին քմահաճոյքները դեռ չէին վերջացուած այս մումիային համար։ Գահիրէի մաքսատան մէջ անհաճոյ բան մը կը սպասէր Փարաւոնին։

—Ի՞նչ է սա, կը հարցուցէ մաքսային պաշտօնեան Պրուկշ պէյին, դագաղը ցուցնելով։

—Մոմնեա մը։

—Սատնց մաքսի չկրնար ներս մտնել։

—Մումիաները պարտաւոր չեն մաքս վճարելու։

—Արձանագրութեան տետրին մէջ պիտի նայինք։

Մաքսային բոլոր պաշտօնեաները կը սկսին խոշոր հատոր մը թղթատել։ Ոչինչ. մաքսային վարչութիւնը նախատեսած չէր մումիի յոգուածը։

—Իբրեւ ոգած ձուկ ներս մտցուցէք։ Երեք դրուշ տուէք, կ'ըսէ պաշտօնեան։

Եւ խ՛ղճ Փարաւոնը այս անգամ իր նուազ հանդիսաւոր մուտքն ըրաւ ի Գահիրէ, իբրեւ ոգած ձուկ։

Միւս մանրադէպին դիւցազնուհին է տիկին Կէյզօ, մայր՝ այն տենի եգիպտական հնութեանց անօրէնին։

Պ. Կէյզօ բազմաթիւ մումիաներ գտած էր և, հպարտ, արբշիռ, իր նաւը փոխադրել տուած էր գանոնք։

Արդ, Ֆելօէ կղզին տիպուած ըլլալով երթալ, իր թանկագին գիւտին պահպանութիւնը յանձնեց իր մօրը։

Անգլիացի գնդապետ մը անմիջապէս նաւին կը մօտենայ և տիկին Կէյզօին կը ներկայանայ։

—Կը հաճի՞ք ըսել, տիկին, թէ ո՞ւր է Պ. Կէյզօն։

—Տգաս բացակայ է, պարոն։

—Բայց չատ որպէս պիտի ըլլայ այցելելով այն գագաղները զորս երեւան հանեց... զուտ չէ՞ք կրնար, տիկին...

—Օ՛հ, պարոն, անկարելի է։ Զաւակս մեկնած պահուն ըսաւ ինծի. «Մայրիկ, հնտաբրիրներուն ցոյց մի՛ տար մումիաներս, մանաւանդ անգլիացիներուն»։ Եւ ես, պարոն, հրամանի հնազանդող կին մըն եմ։

Անգլիացին ողջունեց և դուրս եկաւ։

ԱՄՈՒՐԻՆԵՐՈՒՆ

Անգլիոյ մէջ նոր ընկերութիւն մը կազմուեցաւ. ապահովագրական ընկերութիւն ընդդէմ ամուրիութեան։

Այս ընկերութիւն կը յորջորջուի «Ապահովագրական ընկերութիւն պաւաւ աղջիկներու։» Ամուսնութեան մասին այնպէս կը գործէ, ինչպէս կեանքի ապահովագրութեան բոլոր միւս ընկերութիւնները։

Քառասուն տարեկանին մէջ, բաժանորդագրիներն օրք ամուսին չեն գտած, իրենց վճարումներուն հաւասար ապահովագին մը կը ստանան։ Հակառակ պարագային մէջ, վճարուած գումարները ընկերային դրամագլխին վրայ կը բարդուին։

Այս կարգադրութիւն նոր չէ սակայն, արդէն կատարեալ յաջողութեամբ փորձուած է ի Տանիմարքա։

* * *

Օրինագիծ մը որ 250 ֆրանքի տուրք մը կը դնէ երեսունն անցնող ամուրիներուն վրայ, վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի ի Թէքսաս։ Այս օրինագիծին գլխաւոր կողմն սա է որ այն դատապարտելը — այսինքն ամուրին — որ կարենայ պատուաւոր կնոջ մը երդմամբ յայտարարութիւն մը ընել՝ հաստատող թէ տարւոյն մէջ գէթ մէկ անգամ ամուսնութիւն առաջարկած է անոր, գերծ պիտի մնայ տուրքէ։

ԹԵՐԹՕՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի (73)

ԷՔԹՕՐ ՄԱԼՕ

ԸՆՏԱՆԵՕՔ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԷՆ ՊՍԱԿՈՒԱԾ

ՀԱՏՈՐ Բ.

Կը սպասէին և որովհետեւ բան մը չէր ըսեր՝ աչքով զիրար կը հարցափորձէին. իմացականութիւնը կամ իրականութեան զգացումը կորուսած էր։

Վերջապէս վեր առաւ բազուկը և ըսաւ.

—Կը խոստովանիմ ձեզ թէ ի՞նչ որոշելքս չեմ գիտեր։

Ի՞նչ ապշութիւն։ Է՛հ, այդ վիճակին հասած էր։

Զայն ճանչնալնէն ի վեր առաջին անգամն ըլլալով՝ անորոշ կ'երեւար, ինք որ միշտ իր կամքին տէր էր։

Եւ ակնարկները որք քիչ մը առաջ զիրար կը փնտռէին, հիմակ իրոյս կուտային իրարմէ, ոմանք կարեկցութեամբ, ուրիշներ մասնաւորապէս Թալուէլէն և եղբօր ու քրոջ որդիներէն, վախնալով որ ինքզինքին կը մատնեն։

Ծերունին յարեց.

—Առաջիկային կը տեսնենք։

Այն ատեն ամեն օր հեռացաւ, առանց բառ մը արտասանելու, և գացած ատենին առանց կարծիք մը փոխանակելու։

Մինակ մնալով Բերրինի հետ, որ նըստած էր փոքր սեղանին առջեւ ուսկից չէր երերացեր, ծերունին կարծես բնաւ ուշ չդրաւ իր պաշտօնեաներուն մեկնումին և պահեց իր վշտաբեկ կերպարանքը։

Ժամանակն անցաւ, ծերունին բնաւ չերերաց։ Բերրին յանախ տեսած էր անոր անշարժ նստիլը բաց պատուհանին առջեւ, իր խոհերուն կամ երազներուն մէջ ընկղմած, և այս ընթացք կը բացատրուէր ինչպէս իր անգործութիւնն ու համբութիւնը, քանի որ ոչ կրնար գրել ու կարդալ, բայց այն ատեն բնաւ չէր նմաներ հիմակուան վիճակին, և ուշադրութեամբ դիտելով զայն կարելի էր իր շարժուն դէմքին վրայ տեսնել թէ գործարանին ադմուկներէն իր աչխատութիւնը առաջ կը տանէր իբր թէ իր աչքերովն անոր վրայ հակէր իւրաքանչիւր գործատան, իւրաքանչիւր բակի մէջ, սարուածներուն բախումը, շոգիներուն պոռթկումները, մանոցներուն խորթիւնները, մեքենաներուն ողբագին հեծիւնները, վակոններուն կառչիւնը և քակուիլը, վակոնիկներուն թաւալումը, վայրաշարժերուն սուլիւնները, արձկուած հրամանները, նոյն իսկ բանւորներուն սանդալին ազմուկը երբ անոնք գեռնաբարշ քալուածքով կանցնէին սալարկուած ճամբէն, բան մը չէր չփոթուեր իրեն համար, և ամենուն ալ վերահասու կ'ըլլար անչփոթ, որով կրնար գիտնալ թէ ինչ տեղի կունենար և թէ ինչ գործունէութեամբ կամ ի՞նչ անփութութեամբ գործերը կը կատարուէին։

Բայց հիմակ, ականջ, երես, դէմք, շարժում, ամեն բան քարացած, փայտացած կ'երեւար ինչպէս արձան մը։ Այնքան սրամտամիտ էր այս որ Բերրին այդ լռութեան մէջ տեսակ մը սոսկում կը զգար որ կ'ընկճէր զինքը։

Ցանկարծ երկու ձեռքերը երեսին վրայ դրաւ և զարեղ ձայնով մը, մինակ ըլլալու գիտակցութեամբը, կամ մանաւանդ առանց գիտնալու թէ ո՛ւր էր և թէ որո՛նք կրնային լսել զինքը, ըսաւ.

—Աստուա՜ծ իմ, Աստուա՜ծ իմ, ձեռքերիդ քաշեցիք վրայս։ Ի՞նչ լրի որ կը լքէք զիս։

Ցետոյ նորէն լռութիւն տիրեց աւելի ջախջախիչ, աւելի մահաշչուկ Բերրինի համար որ այս ողբալէն այլայլած էր, թէև չկրնար չափել բոլոր ընդարձակութիւնն ու խորութիւնն այն յուսահատութեան զոր կը յայտնէր ծերունին։

Վասնզի արդարեւ Պ. Վիլիքրան դիւցազ հարստութեամբն ու բռնած դիրքովը հաւատք գոյացուցած էր թէ ինք առանձնայնորհեալ մը, տեսակ մը ընտրեալ էր, զոր Նախախնամութիւնը կը գործածէր աչխարհը վարելու համար։ Այնքան անչուք վիճակէ մը՝ ինչպէս կրնար այնքան բարձրանալ եթէ միայն իր իմացականութիւնն օգնական ունենար իրեն։ Ուրեմն ամենակարող ձեռք մը քաշած հանած էր զինք ամբոխէն՝ մեծ գործերու համար, և յետոյ այնքան ապահովապէս առաջնորդուած որ իր գաղափարները միշտ հնազանդած էին գերիվեր ներշնչումի մը, ինչպէս իր արարքները՝ անվրէպ անօրէնութեան մը. իր փափաքները միշտ յաջողած էին, իր պայքարներուն մէջ միշտ յաղթած էր, և իր հակառակորդները միշտ ընկճուած էին։ Բայց ահա յանկարծ ինչ որ ամենէն աւելի եռանդեամբ կուզէր, ինչ որ ապահովապէս ձեռք բերել կը կարծէր, առաջին անգամն ըլլալով չէր իրականանար. իր բոլոր կեանքն այսուհետեւ այս գումարումին համար կարգադրուած էր. և իր զաւակը մեռած էր։

Ի՞նչ էր այս։

Զէր հասկնար,— ոչ ներկան, ոչ անցեալը։

Ի՞նչ եղած էր ինք։

Ի՞նչ էր։

Եւ եթէ իրօք եղած էր ինչ որ քառասուն տարի եղած ըլլալ կը կարծէր, ինչո՞ւ այլ եւս չէր։

ԼԸ.

Այս չքացումի երկարեցաւ, և առողջութեան դէպքեր ալ առաջ եկան. ցնդղտապը, սրտի բարախումները ծանրացան, թոքային համախտնում մը իսկ առաջ եկաւ, որ չարաթ մը սենեկին մէջ մնալու ստիպեց Պ. Վիլիքրանը, և գործարաններուն ամբողջ տնօրէնութիւնը մնաց յաղթական Թալուէլին ձեռքը։

Թէև այս տկարութիւնները մեղմացան, բայց բարոյական ուժաթափութիւնը չքաւուեցաւ, և քանի մը օր եռը այս բանը մեծայն հոգ տուաւ բժիշկին։

Գանիցս Բերրին փորձած էր հարցումներ ուղղել անոր. բայց անիկա հապճեպ պատասխանած էր, վասնզի տոքթոր Ռիւշոն փոքր աղջիկներու հետաքրքրութիւնը գոհացունող մարդ չէր։ բարեխտաբար նուազ խիստ գտնուած էր Պասթիէնի և օրիորդ Պէլօմի հետ, որոց շատ անգամ կը հանդիպէր իրիկուան այցելութեանը, այնպէս որ ծերունի սենեկապանին ու վարժուհիին շնորհիւ գէշ աղէկ տեղեկութիւն կուտէր։

—Կեանքը վտանգի մէջ չէ, կ'ըսէր Պասթիէն, բայց Պ. Ռիւշոն կուզէ տեսնել որ պարոնը հոգին աչխատիլ սկսի։

Օրիորդ Պէլօմ աւելի չատիսօս էր, և երբ դաս տալու համար դղեակ գալով իսուած ըլլար բժշկին հետ, իր աչակերտին կը կրկնէր յօժարակամ բժշկին բուծները որք միշտ մեեւնոյն խօսքով կը վերջանային։

—Ցնցում մը, բան մը պէտք է որ փոքրանդնէ բարոյական դադարեալ մեքենայութիւնը, որուն մեծ զսպանակը կոտրած չերեւար։

Երկար ատեն այս ցնցումին վախը տիրած էր, և նոյն իսկ յանկարծ առաջ եկած վախն էր որ յապաղած էր վարագոյրին զարձողութիւնը, զոր ընդհանուր վիճակը հնարաւոր կը ցուցունէր։ Հիմակ այդ ցնցումը կուգէին։ Թող տաք գար, ու Պ. Վիլիքրան ա՛դ տպաւորութեամբ վերսկսէր իր գործերով, աչխատութեամբ զբաղիլ, և թերեւս մեծաւոր ապագայի մը անչուշտ պիտի փորձուէր այդ գործողութիւնը՝ յաջողելու հաւանականութեամբ, այն ատեն մանաւանդ երբ բուռն յուզումներու երկիւղը չըլլար։

Բայց ի՞նչպէս առաջ բերել այդ ցնցումը։

Այս հարցումը կընէին առանց պատասխան մը գտնելու. ծերունին այնքան բաժնուած կերեւէր ամեն բանէ, որ սենեակը փակուած մնացին ոչ Թալուէլը ոչ եղբօր ու քրոջ զաւակներն ուած էր ընդունիլ և միայն Պասթիէնի միջոցաւ կը պատասխանէր Թալուէլին որ օրը երկու անգամ, առտու և իրիկուն, հրաման առնելու կուգար։

—Լաւագոյնն ըրէք։

Եւ երբ անկողնէն ելլելով գրասենեակ դարձած էր, հագիւ տեղեկացած էր Թալուէլի ըրածներուն որ չատ ճարպիկ, չատ վարպետ և չատ խոհեմ ըլլալով բան մը տնօրինած չէր որ արդէն ծերունին տնօրինած չըլլար։

Սակայն այս թմրութիւն արգելք չէր որ ամեն օր Բերրին, ինչպէս առաջ, չառաջնորդէր զայն գործարանները. բայց ուղեւորութիւնը լուռ ու մունջ կը կատարուէր. և չատ անգամ ծերունին չէր պատասխաներ այն դիտողութիւններուն զորս Բերրին ատեն ատեն կուզէր, և գործարան հասնելով, հագիւ մտիկ կ'ընէր տնօրէններուն տեղեկագիրը։

—Լաւագոյնը, կը կրկնէր. համաձայնեցէք Թալուէլի հետ։

Մրչակ պիտի տեւէր այս։

Ցետմիջօրէի մը երբ գործարաններէն կը դառնային, և Մարքուրի կը մտնեային, ձեր ձիու մեզմ դրոդմով, փոքր ձայն մը անցաւ հովին մէջէն։

—Կեցէ՛ք, բաւ Պ. Վիլիքրան, կարծեմ կրակի փող կը հնչէ։

Երբ կառքը կեցաւ, փողին ձայնը որոշակի խուռեցաւ։

(Շարունակելի)

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 23/4 ԱՊՐԻԼ 1895

Տնտեսական հարցեր

ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ

Բ.

1893ին Անգլիացիք սիրեցին Մաշոնաներուն երկրին, թէ հանքեր գտնելու և բանեցնելու և թէ Նիասա լիճն հասնելու նպատակաւ։ Մաշոնալանտ ԺԹ դարուն մէջ Փորթուկէզներուն և Արաբներուն ծանօթ էր Մոնոմոթապա անունով, և հնագէտներ կը կարծեն թէ այս է այն Ոֆիրի երկիրն ուստից Սողոմոն ոսկի բերել կուտար Երուսաղէմ։ Բարէյուսոյ փառասէր Անգլիացիք չգոհացան Նիասա լիճն հասնելով, քանի որ պօէրական երկու երկիրք առանձին խորշ մը կը ձեւացնէին անգլ. սատացուածոց անընդհատ շարքին մէջ։ Եթէ ոչ քաղաքականապէս, գէթ մաքսային տեսակէտով կը փափաքէին իրենց միութեան մէջ մտցնել զանոնք։

Բարէյուսոյ անգլ. գաղութին 1853ին ձեռք բերաւ Խարէրդարան մը, և 1872ին՝ առանձին վարչութիւն մը, նման Աւստրալիոյ գաղթականութեանց, որք ամէն բան իրենք իրենց կ'որոշեն, և կարող են նոյն իսկ Անգլիայէն եկող բերքերուն դէմ մաքս հաստատել։ Բարէյուսոյ մէջ բնակեալ շատ մը Պօէրք հիմնեցին «Ափրիկեան Դաշնակցութիւն», ընդդէմ անգլ. տարբին գերակշռութեան, և գաղթական Խորհրդարանին մէջ այս նոր մարմին քիչ քիչ ազդեցութիւն ստացաւ։ Թրանսվալի և Օրանժի Պօէրք, որք ի սկզբան ողջունած էին Դաշնակցութեան հիմնադիրներն իբրեւ եղբայրներ, շատ չանցած տեսան որ անոնց նպատակն է պատել զիրենք և ձուլել ընդարձակ Դաշնակցութեան մը մէջ, որոյ կեդրոն պիտի ըլլայ Բարէյուսոյ գաղութը, Մեծն Բրիտանիայէն բոլորովին անկախաւոր։ Այս ալ անգլ. տիրապետութեան մէկ ուրիշ ձեւն էր, Պօէրներուն մէջնչոյզութեամբ, դարձեալ Պօէրներուն դէմ ուղղուած։

Թրանսվալի հարաւ-արեւելեան կողմը տեւերուն ընկած մէկ երկիրը, Սուազիլանտ, զոր Հնդկային Ովկիանոսէն կը զատէ միայն նեղ շերտն Թոնկոլանտի, Պօէրներուն և Անգլիացիներու մէջ քար գայթակղութեան էր ժամանակէ մ'ի վեր։ Թրանսվալ կը պահանջէր այս երկիրը՝ ծովուն մօտենալու համար, և ծովամերձ ըլլալ Անգլիոյ դէմ անտեսական անկախութիւն ձեռք բերելու մէկ հատիկ միջոց էր։ Նոյն պատճառաւ, Բարէյուսոյ կառավարութիւնը մերժողական պատասխան կուտար, ուղղելով իրեն վերապահել զՍուազիլանտ։ Իրաւարարութեան յանգելու համար անգլ. պատուիրակ Սըր Ֆրէնսիս տը Ուինդէն հաւանեցաւ Սուազիլանտի մէկ մասը թողուլ Թրանսվալի, և մինչեւ իսկ սկզբանէ ընդունեց երկաթուղի մը Թրանսվալէ ի Բոռնի, Հնդկային Ովկիանոսի վրայ, պայմանաւ որ Պօէրք ետ կենան իրենց սահմաններն ընդարձակելէ, և թող տան որ Բարէյուսոյ երկաթուղին իրենց մայրաքաղաքն հասնի՝ Բրեդորիա, որ յորկորեցուած է Թրանսվալի առաջին նախագահին՝ Բրեդորիուսի անուամբ։ Թրանսվալի Ազգային ժողովը ի սկզբան մերժեց այս ծայր պայմաններ, բայց «Ափրիկեան Դաշնակցութեան» պետ Պ. Հոֆմայէր համոզեց զիրենք, ցոյց տալով թէ անգլ. զօրքեր պատրաստ են մտնել Սուազիլանտ, և 1890ին դաշնագիր մը կնքուեցաւ, հեռամեայ պայմանաժամով, և տարի մը յառաջ նորոգուեցաւ՝ ցնոր տնօրէնութիւն։ Երեք ամիս ետքը, նոր պայմանագիր մը, զոր ստորագրեցին Բարէյուսոյ նախորդ կառավարիչ Սըր Հէնրի Լոյ և նախագահ Պ. Քրիւկէր, հաստատեց Թրանսվալի հովանաւորութիւնը բովանդակ Սուազիլանտի վրայ, պայմանաւ որ Անգլիացիք վաճառականութեան և շահագործութեան կոնտրեսէ ազատութիւն վայելեն Թրանսվալի մէջ։

Այսն բան վերջացած կը թուէր։ բայց Սուազի ցեղը չուզեց հպատակիլ Թրանսվալի Պօէրներուն, որք ամբիկեան ժողովուրդներու մէջ ընակելով, մաս մը առած են անոնց բարքերէն, և հպատակ ցեղերու հետ քաղցրութեամբ վարուիլ չեն գիտեր։ Սուազիները նախամեծար կը համարին կռուիլ քան Պօէրներուն հողագործ ստրուկներն ըլլալ։ Պօէրները կը կասկածին որ Սուազիները քաջալերողներն են անգլ. գաղթականք, որք հանքային և առեւտրական մեծ շահեր ունին հոն, և կը վախնան որ մի գուցէ Պօէրներու կողմէ հակառակութեան բախին։ Եթէ իրաւունք անգլ. գաղթականք կը միջամտեն կռուոյն, հեռեւանքը պիտի ըլլայ նոր վէճ մը Հարաւային Ափրիկէի այն երկու ճարտար գործիներուն մէջ, Սիսիլ Ռոտս վարչապետը և Քրիւկէր նախագահը։

Սիսիլ Ռոտս իր համբաւը մինչեւ եօթներորդ երկինք բարձրացուց՝ յաջող վախճանի մը բերելով Մադագասկարեան դէմ պատերազմն և Մաշոնալանտի գրաւումն, և մէջտեղէն վերցնելով զԼոպենկուլա որ Անգլիացիներուն դէմ գրած էր։ Այս երկիր և շրջակայ երկիրք այսօր բաղաքագէտներէն աւելի կը զբաղեցնեն սեղանաւորները։ Սիսիլ Ռոտս Բարէյուսոյ վարչապետ ըլլալէն զատ նաեւ շահագործող մեծագոյն ընկերութեանց միոյն տնօրէնն է, ու խոշոր բաժնետէր մը, և հայրենասիրութիւնը վաճառականութեան հետ միացնելով, յաջողեցաւ ոգեւորել և հրահրել իր հայրենակիցները՝ վերջին անգամ Անգլիա այցելուն առթիւ։ Այժմ Բարէյուսոյ կառավարութեան և Պօէրներուն մէջ կռիւ մը Անգլիոյ կողմէ կրնայ նկատուիլ բարեդէպ առիթ թրանսվալի հարստութիւնը ձեռք անցուցնելու։ 1893ին ի Թրանսվալ արտադրուած 1,614,244 ունկի կամ 50,189 քիլոկրամ ոսկւոյն 1,478,477 ունկին արտադրուած էր միայն Վիդվաթերսրանտի շրջանակին մէջ, ուր ոսկեհանքերը զարմանալի կանոնաւորութեամբ գուրս կուտան իրենց գեղին մետաղի հարստութիւնը։ Այս շրջանակի հանքերը բանեցնող ընկերութիւնը հարիւրին մինչեւ հարիւր տասներեք բաշխած է։ 1894 յունուար 1ին, Թրանսվալի Հանրապետութեան ելմտացոյցը 12,136,275 ֆր. հասոյթի յաւելուած կը ցուցնէ ծախուց վրայ։ Կ'երեւի թէ Պօէրական Հանրապետութիւնն անգլ. սատացուածոց հետ միացնելու համար վատագ աչք առնուլ կ'արժէ։ Բայց արդէն պէտք չունին Անգլիացիք աճապարելու, քանի որ ժամանակն իրենց կողմն է։ Եթէ Անգլիացիք շարունակեն գաղթել Թրանսվալ, ժամանակ մը կուգայ ուր թուոյ առաւելութեան հետ ազգեցութեան առաւելութիւնն ևս իրենց կողմն անցնի, և գաղթական տարրը ընիկ տարրէն աւելի իշխանութիւն ունենայ վարիչ ժողովներուն մէջ։ Մնաց որ, այս անգամ Պօէրք պիտի չկրնան իրենց երկիրը թողլով դէպ ի հիւսիս գաղթել և նոր հայրենիք մը հիմնել, զի ամէն կողմէ պաշարուած են Անգլիացիներով, որք հասած են մինչեւ Կեդրոնական Ափրիկէի լիճերն, և անկէ անդին ալ մինչեւ այն լիճերն ուստից կը բխի Նեղոս։ անգլ. դրօշը կը ծածանի երկիրներու անընդհատ գծի մը վրայ։ Նիասա, Թանկանեիքա, Այպէրդ և Վիքտորիա Նիանզա լիճեր անգլիական գաղթականութեան գործունէութիւնը Բարէյուսոյ հրուանդանէն ինչուան Սուեզ և Վերին Նեղոս կը տարածեն։ Այս բրիտանեան գործունէութեան Ովկիանոսին մէջ Պօէրական կղզին չէ կարող ընդ երկար դիմակալել։

Մեր առջեւ կը գտնուի «Հարաւ-ափրիկեան բաժնեթղթերու ցուցակ» մը (South African Market Share List), յորում կը տեսնենք Լոնտոնի Սարկարանին մէջ ընդունուած և ամենօրեայ տուրեւառի ենթարկուած Վիդվաթերսրանտի ոսկեհանքի եօնանոսն վեց տարբեր ընկերութեանց բաժնեթուղթեր։ Հարաւային Ափրիկէի ադամանդի ոսկի ընկերութեանց բաժնեթուղթք նոյն Սակարանին մէջ կ'առնուին ու կը տրուին ամէն օր։ Կալուած և շահարեր արտօնութիւն գտնելու և վաճառելու համար ալ 29 տարբեր ընկերութիւնք կան։ Պիրմանիոյ շահագործութեան համար՝ 12 ընկերութիւնք։ Արեւմտեան Աւստրալիոյ հանքերուն շահագործութեան համար՝ 22 ընկերութիւնք։ Բաժնեթուղթերն ընդհանրապէս մէկ մէկ անգլ. ոսկիի եղած են։

Հիմա Կ. Պոլսոյ մէջ առուծախի առարկայ եղած հարաւ-ափրիկեան բաժնեթղթք հետեւեալք են։

Ռոդեհոնդէր

Crœsus Deep
East Rand
Langlaagte Royal
Modderfontein (New)
Primrose (New)
Randfontein
Sutherland Reef
Sheba
West Rand Mines

Կալոնիական Ընկերութիւններ

Anglo-French
Transvaal Goldfields
Chartered (British South African Cie.)
Transvaal Consolidated Land.

Որչափ գիտենք, հարաւ-ափրիկեան ադամանդի հանքերուն բաժնեթղթերուն վրայ դեռ գործ չըլլար մեր հրապարակին վրայ։ Այն ընկերութիւն յորում Օսմ. Պանքան շահակից է և ուրուն համար Սըր Եփարտ Վինսընդ Հարաւային Ափրիկէ դնայ՝ Transvaal Consolidated Ընկերութիւնն է։

Համառօտ տեղեկութիւն մը այս բաժնեթղթոց վրայ։

«Թրանսվալի Ընկերութեան դրամագլուխն է կէս միլիոն անգլ. ոսկի ամբողջ վճարեալ, բաժնեթղթերը մէկ ոսկիի հանուած է, 435,121 բաժինք հանուած են, ընկերութեան ձեռքը գտնուած հողն է 2,357,549 անգլ. կալ (ամէն մին գրեթէ չորս արտավար)։ Մէկ ոսկիի բաժնեթուղթն Ապրիլ 1ին ի Լոնտոն կ'արժէր 1.71¼ ոսկի։ Ընկերութեան կեդրոնատեղին է ի Լոնտոն Պիշըսկէյթ Սթրիթ։

Շէպա ընկերութեան դրամագլուխն է 850,000 ոսկի, և մէկ մէկ ոսկինոց բաժնեթղթէն ցարդ 843,710 հատն հանուած է։

Կրեսոս Ընկերութեան բաժնեթուղթք աւելի քան կրկնապատիկ կ'արժեն այսօր։

Այս և միւս բաժիններու վրայ Լոնտոնի մէջ երեւցած եռանդն անտի փարիզ անցած է, և Փարիզէ հոս եկած է։ Բայց առանց սեղանաւորութեան մասնագէտ ըլլալու, կը յիշեցնենք թէ ժամանակ մ'ալ նոյնքան մոլեգին ոգեւորութիւն կար Արժանդիրի թուղթերուն համար, որք Պէրլինեան Դրամատան գլուխը կերան, և քիչ մնաց 25 միլիոն անգլ. ոսկւոյ ահագին մոռնկութիւն մը յառաջ պիտի բերէին Լոնտոնի հրապարակին վրայ, եթէ բացառիկ կարգադրութեամբ մը Անգլիոյ Պանքան օգնութեան չհասնէր։ Զարս տարուան մէջ հազիւ ի գլուխ եկաւ հաշուեյարգարութիւնն։ Այն ատեն ալ Արժանդիրն էր այն էլտորատոն որ այսօր գտնուած ըլլալ կը կարծուի Հարաւային Ափրիկէ, և այն դժուարահնչիւն շրջանակին մէջ որ Վիդվաթերսրանտ կը կոչուի։

Հարաւ-ափրիկեան թուղթերուն յարգ գտնելուն եթէ մէկ պատճառն այն է որ վերջին ժամանակներս հանքերն հոն առատօրէն արտադրած են թանկագին նիւթեր, միւս կողմէ չմոռնանք թէ ճարակ մը պէտք է եւրոպական շահագիտութեան, և թէ ամենէն յարգի արժեթղթերն այնքան բարձրացած են որ ալ բաւական ասպարէզ չեն թողած բարձրացման։ Երբ այսպէս նոր ասպարէզներ փնտռել ենք, շատ հաւանական է որ շահագիտութեան ամէն ընտրութիւնը բանաւոր չըլլայ, և տարակոյս չկայ թէ այսպիսի մոլեգին ոգեւորութիւնք թուղթերու արժէքն անդր քան զչափն բարձրացնելէ ետքը, նոյնքան մոլեգնաբար դէպ անկում կրնան տանիլ։ Ապահով գատողութիւն մ'ընել շատ դժուար է այսպիսի պարագայից մէջ, և անոնք մանաւանդ որ լեզու չգիտնալով, հանքերուն արտադրութեան հաշիւը գիտնաբար որոշելու անկարող ըլլալով, կամ Սակարանի փորձառութիւն չունենալով ուրիշներու խորհրդով գործել հարկադրուած են, կ'արժէ որ մեծ զգուշութեամբ որոշումներ տան այսպիսի նոր թուղթեր առնել ծախելու գործին մէջ։

ՌԱՈՒՆԴ ՍԱՌՐԼԻՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԻԶՄԱՐԲ ԻԾԽԱՆ Ապրիլ 1ին սատցեր է 3,000 հեռագիր, 4,000 այցագրատ և 2,500 նամակ։ Գերմանական զանազան Հասարակաց մէջ հանրամատչելի ազատ քան 10,000 ուսանողք հանրակրթական հեռագրեր ուղղեր են։ —Աւստրիոյ կառավարութիւնն իր երկրին մէջ է պատիւ Պիզմարքի ամէն հանդիսական ցոյց արգիլեց, թէպէտ Ֆրանց Եոզէֆ Կայսրն ինք հեռագիր ղրկեց խնդակցութեան։

ԱՆԳԼԻԱ. —Ցեստ երկար խորհրդակցութեանց, անգլ. նախարարութիւնն որոշեց չընդունիլ Պահպանողականաց և Միութենականաց կողմէ առաջարկուած ընտրելի յատենապետութիւն Երեսփ. ժողովոյ։ Նախարարական ընտրելին է Պ. Կըլի, և այս առթիւ կ'հիմցուի թէ Պ. Կըլի սանկ մարդ մը չէ եղեր. նշանաւոր վատատան է «Թաքուն Խորհրդոյ» ատիճանին բարձրացած, պատկառելի և ազդու դէմքով, և այլ շատ մը բարեմասնութեամբք օժտուած, որոց մէջ յիշատակելի պարագայ մ'է նաեւ որ շատ գործ կ'ընէ և արդէն հարուստ մարդ է։ Դատաւոր ըլլալիք մարդ է եղեր, (զի Անգլիոյ մէջ դատաւորք կառավարութեան կողմէ կ'ընտրուին՝ լաւագոյն փաստաբանաց մէջէն դատաւորելով։) Դժբախտապէս, ընդդիմադիր կուսակցութիւնք այնքան մեծ համարում չունին Պ. Կըլիի վրայ, և ծանուցին անոր որ եթէ առաջիկայ ընտրութիւններուն ետքն իրենք մեծամասնութիւն չահին, զինք վերընտրելի պիտի չնշանեն, այլ դարձեալ իրենց ընտրելին յառաջ պիտի քշեն, և կարճ ժամանակ մը ատենապետութիւն ընելուն համար ոչ իսկ հանդատան թոշակ պիտի առաջարկեն իրեն համար, և պարապ տեղ՝ իր յաճախորդները զոհած պիտի ըլլայ վաղանցիկ փառքի համար։ Բայց կ'երեւի թէ Պ. Կըլի վատնդն աչքը կ'առնու։ Թէ մէկ և թէ միւս կուսակցութիւնը կը ցաւի սակայն որ այս անգամ ատենապետի ընտրութիւնը միաձայն հաւանութեամբ պիտի չկատարուի, այլ լոկ կուսակցական գործ մը պիտի ըլլայ։

ԼՈՐՏ ՌՈԶՊԷՐԻ վերջի օրերս կրցեր է քնանալ առանց օգնութեան թմրեցուցիչ դեղերու։ Նախարարաց վերջին նոտին նախագահեց։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ.— Երեսփ. ժողովը իր վերջին նիստերէ միոյն մէջ 102ի դէմ 128 քուէով ընդունեց այն առաջարկ թէ ժողովները կազմուին ի տնօրինութիւն Անգլիոյ այլ և այլ կողմերու ներքին գործոց։ Կառավարութիւնն սկզբմամբ հաւանութիւն յայտնեց։

ՄԱՏԱԿԱՍԲԱՐ.— Աբէլ. շէֆնոսան արէնտը.—կը յիշէք անցեալները Ֆրանսայի մէջ եղած աղմուկն, այն լուրին վրայ թէ անգլ. շոգենաւ մը վարձուեր է Ֆրանսայի կառավարութեան կողմէ՝ Մատակասքար փոխադրելու Ֆրանսական բանակին համար պատրաստուած մի քանի գեղեանաւեր, թնդանօթակիրներ և շատ մը ռազմամթերք։ Այս շոգենաւ կարծես թէ «չար աչքի» ենկաւ։ Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պէրէտոյէ շոգենաւն, անգլ. դրօշի ներքեւ, 2,900 թոնս տարողութեամբ, որ յիշեալ ռազմական նիւթերը Մատակասքար կը տանէր, շատ մը ֆրանսացի սպայիներու և զօրքերու հետ մէկտեղ, Մեսինայի նեղուցին մէջ մարտ 17/29ի գիշերը բախեր է 1442 թոնս տարողութեամբ անգլ. Ամ-Ը շոգենաւին, որ Օտեսայէ կուգար ցորեն բեռցած։ Այս վերջին շոգենաւ անմիջապէս ընկղմեր է։ իսկ Պէրէտոյէ, ծանրապէս վնասուած, Մեսինայի նաւահանգիստն ապաստաներ է։

ՖՐԱՆՍԱ.—Պ. Ժորժ Պէրժէ, որ 1889ի Արուեստահանդէսին գլխաւոր վարիչներէն մէկն էր, մարտ 29ին նախագահեց կազմակերպութեան Փարիզի գործի մարդոց ընկերութեան մը, որոյ նպատակը պիտի ըլլայ արտաքին վաճառականութիւնն յառաջացնել համաժողովներով, ցուցահանդէսներով և հրատարակութեամբք։ Թէպէտ ընկերութիւնը տնտեսագիտական մասնաւոր վարդապետութեան մը կապուած պիտի չըլլայ, բայց պիտի ջատագովէ առեւտրական դաշնագրերու կնքումը՝ փոխադարձ զիջումներու վրայ հիմնեալ, իբրեւ լաւագոյն միջոց երկրին դարգացման և աշխարհի խաղաղութեան քան լոկ քաղաքական դաշնագրեր։ Ամենէն շահաւոր դաշնակցութիւնք ճարտարագործութեան վրայ հիմնուած դաշնակցութիւններն են, ըստ։ Պ. Լու

—Ռուսական դեսպանատան առաջին քարտուղար Պ. Զերպաչէֆ երէկ Ռուսիա ուղեւորեցաւ արձակուրդով։

ԹԱՔՍԻՄԻ ԴԻՊՔԸ.—Բերայի ֆրանսերէն թերթերը կը պատմեն հետեւեալ դէպքը։

Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 12ին ատենները, Բերա, Թաքսիմի աւազանին առջեւ, մարդուն մէկը, որ յիմար էր կամ դինով՝ կը զուարճանար օդին մէջ բէվոլվէր պարպելով։ Այդ միջոցին կառքով անկէ կանցնէր Միացեալ-Նահանգաց դեսպանը, Պ. Թըրբը։ Կառապանին քով նստած էր դեսպանատան խաւարը, Մահմուտ։ Դեսպանը խաւարին ըսաւ վար իջնել և երթալ նայիլ թէ ինչ կը պատահի։ Մահմուտ վար ցատկեց ու նոյն միջոցին տեսնելով բէվոլվէրով մարդը, որուն առջեւէն ամէն մարդ կը փախչէր, ինքն ալ իր բովոլվէրը քաշեց և վրան վազելով նչան առաւ ու ազդարարեց որ կենայ։ Մարդը տեսնելով որ բռնուած է, դանակ մը քաշեց հանեց, բայց Մահմուտ յանկարծաւ անոր դաստակէն բռնեց, ու այս միջոցին ալ ոստիկաններն հասան ու մարդուն ետեւէն բռնեցին։ Զերբակալեալը Թաքսիմի պահականոցը տարուեցաւ. հոն յայտարարեց թէ անունը Հասան է և Պոնտացի է։

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ Դուռը նկատողութեան առած է երկաթուղիներու ծրագիր մը, որ ռազմագիտական տեսակէտով մեծ կարեւորութիւն ունի։ Այդ ծրագիր, Բ. Դրան հրամանաւ պատրաստուած է Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնի երկաթուղեայ տնօրէն Խայրի պէյի և օգնականին՝ Մարկոսեան Էֆէնտիի միջոցաւ։ Ըստ այդ ծրագրի, երկաթուղեայ երեք ճիւղեր պիտի շինուին։ Առաջինը ի Կէլիպոլը պիտի միացնէ Սէլանիկ-կ. Պոլսոյ գիծն, առանց Տէտէաղաճէն անցնելու։ Միւս երկու ճիւղերը պիտի ծառայեն միացնելու Սէլանիկ-Մանաստիրի գիծը՝ արեւելեան երկաթուղիներուն և Տէտէաղաճի գիծին, առանց Սէլանիկէն անցնելու։

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ընկերութեան վարչական ժողովը երէկ ի նիստ գումարուեցաւ, սակայն տնօրէնի անուանման համար որոշում մը չառաւ։ Կըսուի թէ նախորդ տնօրէն Հօճի էֆէնտի պիտի վերահաստատուի։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութեան հրամանաւ, Մալիյէի բոլոր պաշտօնեայք և քարտուղարք առաւօտները ժամ 4½ին իրենց պաշտօնին գլուխը գտնուելով իրիկուան ժամը 10½ին պիտի մեկնին։

ՄՈՒՍՈՒԼԻ կուսակալութիւնը խնդրած է Ներքին գործոց նախարարութենէն որ Քէրքուք և Էրպիլ գաւառակաց համար թարգմանական մէկ մէկ բժիշկներ ղրկուին։

ՏՈՔԹ. ՆԻՔՈԼ, տնօրէն միքրոպազոնական աշխատանոցին, ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի դառնայ Փարիզէն, ուր կը գտնուի ժամանակ մը ի վեր։

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ շինութեանց նախարարութիւնը նկատելով որ երկաթուղեայ ընկերութիւնք՝ երկաթուղեայ ճամբայներու վրայէն անցնող հեծեալներէ տուգանք կառնուն՝ մէկ Մէճիտիյէ մարդուն և յիսուն ղրուշ ալ անասունին համար, կրահանգ ուղղած է ընկերութեանց որ միայն հեծնոզէն մէկ Մէճիտիյէ տուգանք առնուն. իսկ անասունները զերծ մնան ոևէ տուգանքէ։

ԹԱՏՐՈՆԸ. — Վիճակագրական տեղեկութեան մը համաձայն, Րամազան ամսուն Շահզատէ Պաշիի հինգ թատրոններու ընդհանուր հասոյթը եղած է 432,000 ղրուշ։ Ասոնցմէ Սիոքը՝ իւրաքանչիւր ներկայացումէն 3700 ղրուշ հասոյթ ունեցած է, Խանէնտէխանէի թատրոնը՝ 3,366 ղրուշ, Օսմանեան թատրոնը՝ 3233, Խայալխանէն՝ 2233 և Էյլէնէֆխանէն 2166 ղրուշ։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ դեսպանատան երկրորդ քարտուղար Պ. Շաւլ Միխիլիէօ միւնոյն պաշտօնով Պելկրատ փոխադրուած և իրեն յաջորդած է Ռումանիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեայներէն Պ. Ֆլորեսքօ։

ՍԸՎԱՉԻ նահանգին առաջին երկրաչափ կարգուած է Դասթէմունիի նախորդ առաջին երկրաչափ Ապտիւլհալիմ էֆէնտի։ Սըվագի առաջին երկրաչափ Պէրթինիէ էֆէնտի միւնոյն պաշտօնով Առանա փոխադրուած է։ Դասթէմունիի առաջին երկրաչափ կարգուած է Առանայի նախորդ առաջին երկրաչափ Բաֆայէլ էֆէնտի։

Սէլանիկի երրորդ կարգի երկրաչափ կարգուած են Պրուսայի երրորդ կարգի նախորդ երկրաչափ Թոմմա էֆէնտի Թոմասեան և Գոլոլեան էֆէնտի։ Սուրիոյ նահանգին երրորդ կարգի երկրաչափ կարգուած է Պրուսայի երրորդ կարգի նախորդ երկրաչափ Ասատուր էֆէնտի։

ՄՈՒՏԱՆԻԱՅ թաղապետական բժիշկ կարգուած է Տոքթ. Արիսթիտի էֆէնտի։

ՇԻՐԲԷԹԻ 43 թիւ չոգենաւը երէկ իրիկուն կամուրջէն Վոսփոր երթալու պատհուն, թուրք կին մը ծոնը ինկաւ, սակայն անմիջապէս ազատուեցաւ։

ԿԵՂԾ ԴՐԱՄ.— Ֆէնէրի ոստիկանութիւնը մէկ քանի շարագործներ ձերբակալած է, որք կեղծ դրամներ կը շինէին։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆէֆԷԼ Նովիկօրօ չոգենաւն, որուն մէջ կային 370ի չափ երկու սեռէ ռուս գաղթականներ, երէկ Վոսփորէն անցնելով Վլատիվոսթոք գնաց։

ՎՃՌԱՐԵԿ ատենի առաջին ընդհանուր դատախազութեան դիւանը պատրաստած է վիճակագրութիւն մը, որուն համաձայն անցեալ եւմտական 1310 տարւոյն 18,188 խնդիրներ ընդունած է, որոնց 5053ն՝ նախորդ տարիէն փոխանցուած։ Ասոնց 16640ը բոլորովին կարգադրուած, 678ին քննութիւններն աւարտած և 870ն ալ ներկայ տարւոյն փոխանցուած են։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ դատարանը յաջորդիկայ շաբաթ օրէն սկսեալ առաւօտները ժամ 5ին պիտի բացուի և 6ին դատավարութիւնք պիտի սկսին։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ նահանգին նախորդ կուսակալ Էնիս փաշա Խարբերդէն ճամբայ ելած է մայրաքաղաքս դալու համար։

ԱՆԳԼԻՈՑ խորհրդարանին մէջ Սթենֆօր քաղաքին կողմէ անդամ և Բէլ Մէլ կազէթի լրագրոյ խմբագրապետ Պ. Հէնրի Ռըսթ մայրաքաղաքս եկած է։

ԱՑՏՐՆԷՆ կը գրեն թէ տեղւոյն երկաթուղւոյ տնօրէն Պ. Բիւրսէրի հրաժարական տուած ըլլալու լուրը ստոյգ չէ։

ԵՂԵՌՆԱՒԱՏ ատեանը երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտեց Լիւսն անուն կառապան մը, որ Տօրպպ Տէրէսիի մէջ Աղաբի անուն կին մը վիրաւորած էր սպաննելու դիտաւորութեամբ։

ՂԱԼԱԹԻՈՑ պօրան երբ գոց ըլլայ, ինչպէս յայտնի է, հոն գործ ընողները, մինչեւ հիմայ Բերայի Հաճօրալը խանը՝ Պէշարանի մը մէջ կը հաւաքուէին։ Այդ ճաշարանը գոցուած ըլլալով հաւաքումներն սկսած են կատարուիլ Լիւքսէնպուրկի սրահին մէջ։ Պօրսի օտմ. գօմիսէրը գրած է Բերայի ոստիկանութեան այգելու այդ հաւաքումը, որովհետեւ Պօրսի գործադրութիւնք միայն Ղալաթիոյ խանին մէջ կրնան կատարուիլ։

ԳԱՍԱՊԱՅի երկաթուղւոյն ընկերութեան կողմէ շրջաբերութեան հանուելիք նոր պարտատոմսերէն 10,000 ոսկիի չափի իգմիրի ժողովրդեան կողմէ պիտի գնուի։

ԱՐԳՈՑ հասարակութիւնը գոհութեամբ պիտի իմանայ թէ Ալպերտ Քէօնի նախկին կեդրոնատեղիին մէջ, Բերա, մեծ փողոց, Պ. Բաբատօբուլօ և Լէոնիտէս բացած են իրենց Շըմիրը-է Ի-Ն-Էվ-սէլը (Chemiserie Universelle)։ Այս վաճառատուն բացուած է յարևնման Եւրոպայի նոյն տեսակ վաճառատանց։ Բոլոր ապրանքները պէրճութիւն և տոկունութիւն ունին։ Շապիկներուն և ձերմակեղէնի կտրուածքն ու ձեւը աննման պիտի ըլլան։ Գիներն անփոփոխ։ 269 1—12

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Ուղեւորներու թարգմանութիւն ընող անձանց նկատմամբ հետեւեալ կանոնագիրը պատրաստուած է, որ վաւերացած է կայս. Իրատէով.

Յօդ—ած Ա. — Սոյն կանոնագրոյ տրամադրութեանց համաձայն, պարտին նախ և առաջ վիլայական ատանալ այն անձինք, որք կը փափաքին վարձքով թարգմանութիւն ընել՝ ուղեւորութեան նպատակաւ և կամ ուրիշ եղանակաւ կայս. կառավարութեան երկիրներն եկողներուն։ Նոյնպէս անոնք, որք իրենց բնակած օթէլին կամ հիւրանոցին տնօրէններուն կողմէ ուղեւորաց կը ներկայացուին, թարգմանի պաշտօն վարելու համար։

Յօդ. Բ. — Անոնք, որք կը փափաքին թարգմանի վիլայական ատանալ, պարտին իրենց բնակած տեղւոյն կամ պատկանող ազգին Մուխթարէն ծանուցագիր մը առնուլ, հաստատող թէ յանցանքի ու ոճրի համար դատապարտուած չեն և պարկեշտ ու պատուաւոր անձեր են, և այդ ծանուցագիրը յանձնել իրենց բնակած տեղւոյն թաղապետութեան։

Յօդ. Գ. — Թաղապետական շրջանակները մանրագոյնին քննութիւն կը կատարեն այն ծանուցագրին պարունակութեանը մասին, որ տրուած է ըստ տրամադրութեան նախորդ յօդուածին։ Թաղապետութիւնը իրաց այդ ճշմարիտ վիճակը տուգելէ յետոյ կը վաւերացնէ ծանուցագիրը, զոր տերը Կ. Պոլսոյ մէջ Բաղաքապետութեան կը մատուցանէ։ Բաղաքապետութեան ժողովը, երբ յետ քննութեան հաստատէ թէ ներկայացողն օսմաներէնէ զատ ուրիշ լեզու մ'ալ կարող է հասկնալ ու հասկցնել և տեղեակ է երկրին զանազան տեղերուն, կուտայ թարգմանի վկայականը։

Յօդ. Դ.— Գաւառաց մէջ թարգմանութիւն ընել ուզողներու նկատմամբ, ըստ սոյն կանոնագրոյ քննութիւններ կատարելու և անոնց վկայական տալու պաշտօնը տեղական թաղապետական շրջանակաց յատուկ է։

Յօդ. Ե.—Վկայական ունեցող թարգմաններու համար եթէ բողոքուի որ խաբած կամ վնասած են այն անձին, որուն թարգմանութիւն կ'ընեն, և եթէ իրենց այս ընթացք հաստատուի ոստիկանաց եւ թաղապետութեան պաշտօնէից կողմէ կատարուած քննութեամբ, այն պարագային մէջ իրենց վկայականն ետ կառնուի եւ ատկից զատ ըստ օրինի կը պատժուին, իրենց արարքին տեսակին ու ատիճանին համաձայն։

Յօդ. Զ.— Ներքին գործոց նախարարութեան յանձնուած է սոյն կանոնագրոյ գործադրութիւնը։

14 Րամազան 1312
27 Փետր. 1310

* * *

Մայրաքաղաքիս ու արբարձանաց օթէլներուն և հիւրանոցներուն համար հետեւեալ հրահանգը պատրաստուած է, որ վաւերացած է Կայս. Իրատէով.

Յօդ Ա. — Անոնք, որ կուզեն օթէլ մը բանալ և կամ իրենց տանը սենեակները զատ զատ վարձու տալ, պարտին նախ և առաջ տեղեկութիւն հաղորդել ոստիկանութեան։

Յօդ. Բ. — Օթէլներու և հիւրանոցներու դուռներուն վրայ վերտառութիւններ պէտք է գրուին, որպէս զի յայտնի ըլլան։

Յօդ. Գ.— Բոլոր օթէլներու և հիւրանոցներու տէրերը պարտին վարուիլ ոստիկանութեան այն կանոնաց համաձայն, որք նշանակուած են Պատժական Օրէնքաց 254 և 256րդ յօդուածներու մէջ։ Այսինքն՝ օթէլի և հիւրանոցի տէրերը պարտին տպագրուած տետրակ մը ունենալ, որուն մէջ նշանակուին իրենց ընդունած մարդոց եկած տեղը, անունը, մականունը, արհեստը, զբաղումն և հպատակութիւնը։ Նոյնպէս թէ հիւրերը ո՛ր թուականին եկած ու սենեակ վարձած են։ Տետրակներուն մէջ աւրուած ու քերթուած տեղեր չը պիտի ըլլան։ Ասոր խնամք չը տանող օթէլի ու հիւրանոցի տէրերէն զրամական տուգանք պիտի առնուի, վեց հինգնոցէն մինչեւ տասը հինգնոց։

Յօդ. Դ.— Այդ տետրակներուն մէջ պէտք է արձանագրուին օթէլին տիրոջ և վարձակալին անուններն ու մականունները, տարիքը, ծննդավայրը, հպատակութիւնն և այդ հաստատութեան բացման թուականը։

Յօդ. Ե.— Երբ օթէլի մը տերը կամ վարձակալը հիւրի մը համար գիտնայ թէ կասկածելի է և ոստիկանութեան իմաց չը տայ, կը պատժուի Պատժական Օրինաց՝ խարդախութեանց յատուկ Ե. գլխոն մէջ նշանակեալ տրամադրութեանց համաձայն։

Յօդ. Զ.— Ոստիկանք, երբ հարկ տեսնեն, պիտի քննեն օթէլներու և հիւրանոցներու ուղեւորաց անունները պարունակող տետրակը։ Ոստիկանութեան վարչութիւնը կրնայ ուզած ատեն այդ տետրակներն առնել տալով տեսնել։

Յօդ Է.—Տետրակները քննելու պաշտօն ունեցող ոստիկանք պիտի կրնան առնուլ անուններն այն անձանց, որք օթէլներու և հիւրանոցներու մէջ կը բնակին և կամ մէկէն միւսը կը փոխադրուին։ Ոստիկանք այդ անուններն առնլով, պիտի արձանագրեն յատուկ տուփարին մէջ։

Յօդ. Ը.—Ոստիկանութիւնն, ըստ օրինի, կրնայ ամեն տեղ փնտռել վնասակար անձերն՝ այսինքն՝ ոճրի մը համար ամբաստանուածներն ու դատապարտեալներն ինչպէս նաև դատարկապոր անձերը. ուստի եթէ իմանայ և կասկածի թէ հիւրանոցներու մէջ պահուած են, այդ տեղերու մէջ ալ կրնայ խուզարկութիւններ կատարել։ Եթէ խուզարկութիւն կատարելի օթէլին կամ հիւրանոցին տէրը ու վարձակալը օտար հպատակ են, ոստիկանութիւնն, ըստ հաստատեալ օրինաց կը կատարէ խուզարկութիւնները։

Յօդ. Թ. — Ներքին գործոց նախարարութեան յանձնուած է սոյն կանոնագրոյ գործադրութիւնը։

14 Րամազան 1312
27 Փետր. 1310

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Մնակեան էֆէնտիի օսմ. թատերախումբն այս գիշեր արտասովոր ներկայացում մը պիտի տայ ի Բերա, Քօնքօրտիա թատրոնին մէջ։ Ներկայացուելիք խաղերն են՝ Պիզարէ Զէվձէ, տասմ 5 արարուածով և ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, նոյնպէս Թուրքերէն լեզուով։ Գլխաւոր դերակատարներն են՝ Տիկնայք Էէքիմեան, Սաթինիկ, Պինենէմեան, Օր. Ազնիւ և Մնակեան, Սիսակ, Հօրս, Պինենէմեան, Զօպանեան էֆէնտիները և խումբին մնացեալ դերասանները։ Թատրոնին գիներն են՝ օթեակ 80—60—30 ղրշ. նստարանք 15 և 10 ղրշ.։ Ներկայացումը պիտի սկսի գիշերուան ժամ 3ին։

* * *

Ֆրանսական օպերէթի խումբը այս գիշեր առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացնէ Paillasse՝ Լէոնքավալլօի ծանօթ օպերէթը որուն խաղերէն ներկայացումը, ԲԱԼԻԱՆՕ, այնքան լաւ ընդունելութիւն գտաւ այս ամսուն Բերա։

* * *

Վիեննացի առաջնակարգ երգչուհի մը, տիկին Պէթինա Սարոլթա, որ փայլուն յաջողութիւններ ունեցած է ի Վիեննա, Պուքրէշ և Պելկրատ, մայրաքաղաքս կը գտնուի այս պահուս։ Նախընթաց իրիկուն աւստրիական դեսպանատան մէջ երգեց։ Տիկին Պէթինա մոռդիր է նուագահանդէս մը տալ ի Բերա։

Օտեսա քաղաքին հանրածանօթ գործարանատէր Պ. Սերգէյ Զերպաչով գրասենեակ մը բացած է մայրաքաղաքիս մէջ, Բերա, Թէփէ-Պաշը, ընդունելու համար առողջապահական փոխադրելի ամբարանոցներու, քաղաքի և գիւղի փայտաչէն տուներու յանձնարարութեանց համար, ըստ իր հանճարեղ գրութեան զոր այնքան գովհատած են առողջաբաններն ու ճարտարապետները։

Ցիշեալ ամբարանոցները նշանաւոր են իրենց գեղանց շինուածքովը, նախապէս չորարանէ անցած փայտի ընտիր տեսակովը ու գիներուն չափաւորութեամբը։

Պ. Զերպաչով յանձն կառնէ նաեւ՝ երկրին գրութեան համեմատ՝ փայտէ չէնքեր կառուցանել իր Օտեսայի գործարաններուն մէջ պատրաստուած շինուածներուն մէջ ամրութեամբ և կընդունի կողնի, եղեւնի եւ թմբի փայտէ գռներու, պատուհաններու, վանդակաձեւկներու և այլ յանձնարարութիւններ։

Պ. Զերպաչով արդէն զանազան բաներ շինած է մայրաքաղաքիս մէջ որք մեծապէս գնահատուած են։ Այս պահուս, Զէնկէլքէօյի բարձանց վրայ շինելու վրայ է քէօշկ մը իր գրութեան համեմատ, և գիտենք թէ քանի մը օրէն պիտի ձեռնարկէ կեղծմաչաւորներու հիանդանոցին շինութեան ի Պոլիս։

Պ. Զերպաչովի շինութեանց եղական հանգամանքը սա է որ ընդունուած գրութեան համեմատ՝ միւնոյն չէնքին յատակաձեւը կրնայ զանազան գիներով գործադրուիլ։ Պ. Զերպաչովի գրութիւնը կրնայ շատ լաւ յարմարիլ երկրին գրութեան հետ, կալուածատէրին կամքին համեմատ։

266 3—24

ԻԼԱՆ

ԹԱՂԻՆԷԻ ԹԱՍՍԱՑԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսա Շահանէ հաթապ անպարընն 311 սէնէսի լաղըմէսի իչին սապգը միսիլիւ միւպայա օլընաճադ օյան 100,000 չէքի հաթապը միւնագասասընա իպթիատար օլունտըղընան վէ մարթը բումինին 29ընճը չարշէնպիհ կիւնի գարարը գաթիսինին իթասընա մուգարբէր պուլընտըղընան, թալիպ օլանլարըն եէվմը մէգիւրէ գատար Խազինէի միւշարիէյհա մէճլիսի իտարէսինէ միւրաճաաթ իթմէլէրի վէ մէգքիւր կիւնտէ նիհանէթ սաաթ 9ա գատար մէճլիսը մէգքիւրտէ հազը մէ մէվճուտ պուլընմայարը իլան օլունը։

22 մարտ 311 1—3

ԻԼԱՆ ՊԱՊՈ ՍԷՐԱՖԷԼԻ

Մէքթէպէր Ֆինունը հարպիէյի ֆանէթ թաամխանէսի ճիվարընտա միճէտտէն ինչաը մուգարբէր օյան թաամխանէնին քեսֆիի էշա մի լեվգիմաթը ինչանէսի միւթահիւտ այիտ օյմագ իւզրէ օլ պապտէքի չարթնամէսի վէ բէսմի միճիպնճէ մագթուէն ինչա իթարիրմէսի մուգարբէր օյտուղընտան մէգքիւր պինայը օլ սուրէթլէ մագթուէն ինչայա թալիպ օյանլարը մա՝ը հալը բումինին 29ընճը չարշանպիհ կիւնինէ գատար տէբօգրիթօ ազչէկէրի վէ եախօտ միրթէպէր բէֆիլէրի իլէ պէրապէր իսթիհբամ վէ ինչաաթ ասքէրիէ տայիրէսինէ միւրաճաաթ իլլէմէլէրի վէ եէվմը մէգքիւրտէ միւնագասասընը իհսանլի եվմէլէրէ վէ իրթէպէ բէնչէնպիհ կիւնիւ տաքի գարարը գաթիսինին իհբա օլունճաղը իլան օլունուր։ Նօ. 10 2—3

311 սէնէսինէ մահասուպէն իյմալ իթտիրիլէճէք մէքեթիպը ասքերիէ էլպիսէֆինին միւնագասասընը իհբա օլունճաղընտան, թալիպ օլանլարըն եէվմը մէգքիւրէ գատար Խազինէի միւշարիլէյհա մէճլիսի իտարէսինէ միւրաճաաթ իթմէլէրի վէ մէգքիւր կիւնտէ նիհանէթ սաաթ 9ա գատար մէճլիսը մէգքիւրտէ հազը մէ մէվճուտ պուլընմայարը իլան օլունը։

Նիզամիէ սարրաֆխանէ անպարընտա 311 սէնէսինէ մախսուսէն իյմալ իտիրէճէք օյան պարբը թաքմարընտան չարխա չէքիրիլը նէզիրինին պէկէր գրեէյի ճէտտինին իւճրէթ իյմալիէսի 35 փարայա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մարթը բումինին 27ինճի կիւնինէ գատար պէկէր կիւն միւնագասասը իհբա օլունարագ մէգքիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն իյմալիէ վէ իրթէպէ կիւնիւ 100տէ 5 թէնգիլինէ թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լեվգիմաթը ումումիէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։ Նօ. 13 2—3

Պէյքօղ Տարպպղանէսի իչուն լիւզումը օլուպ միւպայա օլունմագ իւզրէ մէվգբի միւնագասայա գօնուլան 15,000 գրեէյի ճէտտա պարբը եաղընէն պէկէր գրեէյի ճէտտի 2 զրշ. 10 փարայա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մարթը բումինին 29ընճը կիւնինէ գատար պէկէր կիւն միւնագասը իհբա օլունարագ մէգքիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն իթասընա վէ իրթէպի կիւնիւ 100տէ 5 գամմը գապուլ օլունճաղընտան իհբասընա թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լեվգիմաթը ումումիէ տարիէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

Նօ. 14 2—3

Հայվանամը միրիէ իչուն իլպու 311 սէնէյի բումիէի նիսանը իպթիտասընտան մայրը զայէսինէ գատար 2 այլըք օյմագ իւզրէ նիգամէ չայիր անպարընա միւպայեասը լիւզում կէօրիւնէն 1,500,000 գրեէ արբանը իհասընա թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լեվգիմաթը ումումիէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։ Նօ. 15 2—3

Թահնիէ իտարէսինին 311 սէնէսի մարթը իպթիտասընտան նիսանրն պէյէսինէ գատար 2 մահ գարֆընտա մաթհունաթը եէվմիյէսինտէն հասը օլաճագ օյան քիչիւք թարաֆ բարմալընը պէկէր գրեէի ճէտտի 9 փարա 75, պէօյիւք թարաֆը բարմալընը 10 փարա 25, իրինճի էքէկին 9 փարա 25, գապա բէրէկին 8 փարա 25, փաստրան 8 փարա 75 սանթիմէտ իսպիտ չէվրէնտինին 55 սանթիմէտ, գարամա ըն 3 փարա 20 սանթիմէտ դավդ իլէ սարը թոզ թօքրաղը 45 էր սանթիմէտ թալիպլէրի էօհտէսիրինտէ օլուպ չէհր հայրբումինին 22 ինճի չէհարշանպիհ կիւնի գարարը գաթիսի իհբա վէ իրթէպի բէնչէնպիհ կիւնի 100 տէ 5 գամմը գապուլ օլունճաղընտան իհասընա թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լեվգիմաթը ումումիէ տարիէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

Նօ. 9 3—3

ՍԵՂԱՆԱԻՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ԴԱՂԱԹԻՈՑ

Մարտ 23.4 Ապրիլ 1895

Անուանական Դրամագլուխ	Թղթոց Անուանական Դիները	Տոկոս %	Անուանը Արժեթղթոց	Թուականը	Ընթացիկ Դիներ Յոգուեցաւ երէկ երեկոյեան	Բացուեցաւ առաւօտ
Ա. Ո. 7,183,372	100	1	Քոնսոլիտ Մէրի A	1881	— —	64 —
» 10,241,043	100	1	» » B		— —	46 10
» 30,332,311	100	1	» » C		— —	32 —
» 43,963,396	100	1	» » D		29 28	29 24
Ֆր. 793,000,000	400	—	Բումիլիի երկաթուղի	1870	151 25	151 75
Ա. Ո. 4,543,000	100	4	Օսմանիէ	1890	— —	103 —
Ֆր. 185,631,180	500	4	Բրիտորիէ	1890	— —	— —
Օ. Ո. 6,499,938	Ֆր. 500	5	Մարսոյին Պարտատոմսեր	1886	— —	— —
	Զուտիրուշ-տուրտա / Լոգ-մուրի					
Ա. Ո. 10,000,000	20 10		Պանք Օթոման	1863	— —	— —
Օ. Ո. 550,000	22 11		Քրէտիի ժէնէրալ Օթոման	1869	10 38	11 28
Ա. Ո. 600,000	10 6		Պանք տը Քոնսթանտինոպլ	1872	— —	5 03
» 600,000	10 5		Սօս. Օթ. տը Շանժ է տը Վալ.	1872	— —	6 32
Ֆր. 14,000,000	140 140		Բաժնեթղթ. Լաւրիումի Հանրին	1878	— —	52 —
» 45,000,000	500 300		Անատոլուի (Բաժնեթղթ)	1889	— —	605 —
» 80,000,000	500 500	5	Երկաթուղիք (Պարտատոմս.		— —	310 —
Օ. Ո. 200,000	20 8		Թրամուէյ (Բաժնեթղթ	1882	— —	10 75
Ֆր. 709,506	500 500	5	(Պարտատոմս		— —	501 —
Ֆր. 100,000,000	500 200		Օսմ. Ռէժի	1883	— —	22 22
Ա. Ո. 110,000	1.40 1.40	6	Օսմ. Միկարէթ	1892	— —	3 44
Օ. Ո. 440,000	11 5½		Օսմ. Ապահովագրական Ընկ.	1893	— —	8 87
Ֆր. 20,000,000	500 500		Ջրի Ընկերութիւն, Տէրբոս	1882	— —	465 —

ԹԷԼԱՆՑ (Բրիմ) Dի ՎՐԱՑ	Օ. Ո.	Դրշ.	ԹԷԼԱՆՑ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ՎՐԱՑ		
8 օրուան համար 1000 հատ	3	40	8 օրուան համար 25 հատի Ֆր.	4	—
1 ամսուան համար	7	—	1 ամսուան համար »	6	—
1 օրուան համար	1	40	ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ		
Փքրար	—	—	Անգլ. ոսկի Օ. Ո. 100 դրշ.էն	111	05
Կանիկի (Հէվալէսիզ)	—	40	20 Ֆրանքնոց	88	16
ԸՆԹԱՑՔ ՓՈՒՆԱՆԱԳՐՈՒԹ			20 Մարքնոց (Գերմանական ոսկի)	107	20
			Քրքմից	51	15
Լոնտոն 3 ամիս Դրշ.	111	3/4	Բուպլ Սպեդրամ	8	36
Փարիզ » Ֆր.	22	60	Մէշիտիէյ	108	16
Վիեննա 8 օրուան Ֆիորր.	10	87½	Մանր արծաթ	103	—
Պերլին չէք Մարք.	18	20	Մէճիտիէ	96	—
			Տոկոս Ղարաֆիոյ Սակարանի	6	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ 4 Ապրիլ			ԼՕՆԴՈՆ 4 Ապրիլ		
Քոնսոլիտ Ռամ. B Կնիսկ. Ֆր.	— —	—	Քոնսոլիտ Օսմանեան A Ա. Ո.	64	—
» » C »	— —	—	» » B »	46	25
» D (Բացուած »	— —	—	» » C »	29	25
» D (Գոցուած »	26	67	» D (Բացուած »	— —	—
Բումիլիի երկաթուղի »	152	50	» D (Գոցուած »	26	25
Բրիտրիզ »	485	—	Օսմ. Փոխ. 1891ի 4% (երշիւրեալ.	— —	—
Մարսոյին Պարտատոմսեր »	510	—	» » 1894 3½% (եզգ. Հրկ.ով	— —	—
Օսմանիէ »	470	—	Պանք Օթոման (վճարեալ) »	19	06
Ռէժիի Բաժնեթղթեր »	512	50	Այտրնի երկաթուղի »	12	75
Պանք Օթոման (անուանկն.) »	737	50	Միացեալ եգիպտական »	104	25
Ռանթ Ֆրանսական 3% »	102	98	Ադանմնաշնորհեալ »	— —	—
» » 4½% »	108	65	Անգլ. Քոնսոլիտ »	104	81
» Իտալական »	88	20	Ռանթ Հելլենական 5% »	28	—
Քրէտի Լիոնայ »	818	75	» » 4% »	— —	—
Քրէտի Ֆոնսիէ »	— —	—	Գուլիար. Փոխառ. 6% »	— —	—
Քոնդուտա տ'Էսքոմպ »	— —	—	» » Նոր 6% »	— —	—
Սուէզի Բաժնեթղթեր »	— —	—	Փոխանակ. Փարիզի վրայ 3 ամիս	25	375
Եգիպտական Միացեալ »	529	—	ՊԵՐԼԻՆ 4 Ապրիլ		
Չէք Լոնտոնի վրայ »	20	240	Օսմ. Փոխառութիւն 1888ի Մարք	— —	—
ՎԻԵՆՆԱ 4 Ապրիլ			Բումիլիի երկաթուղի »	136	50
Բումիլիի երկաթուղի Ֆիորին	80	25	Անատուլու երկթղ. 1/4 Գրեթղ. »	— —	—
Օսմ. Ռէժի »	248	—	Փոխանակ. Լոնտոնի վրայ 3 ամիս	20	335
Փոխանակ. Լոնտոնի վրայ ի տես	122	23	» Փարիզի » 2 ամիս	— —	—
» Փարիզի »	— —	—	Մարիզոնիոյ երկաթուղի	— —	—
ՓԱՐԻԶ, ՓՈՔՐ ՍՍԱՏԱՐԱՆ 4 Ապրիլ					
Օսմանեան Քոնսոլիտ D. Մէջի	26	57	Բրիտրիզ	— —	—
» երկաթուղի	150	62	Պանք Օթոման	— —	—
» Ռէժի	505	—	Եգիպտական Միացեալ	— —	—
Մարսոյին Պարտատոմսեր	— —	—	Ֆրանսական Ռանթ 3%	103	—

Թուրքերէն, ֆրանսերէն, զերմաներէն լեզուաց տեղեակ եւ առեւտրական գործառնութեանց մէջ վարժ երիտասարդ մը պատրաստ է ծառայել վաճառատան մէջ։

Պատշաճաւոր երաշխաւորութիւնք։ Դիմել Գալատիոյ խմբագրատունը։ 268 2—6

Ընդդէմ գժուարամարսութեան.—Նաստէնի Դինի։

ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այսն անոնց որք նոր տկարութեան, և ծննդական տկարութեան, անկարողութեան հետեւանքաւ տարուած են հրաժարիլ կեանքի պարտքերէն, հաճոյքներէն, կը նշանակենք Բարիզեան նորագոյն գիւտ մը, Էլիքսիր Սեքսուալիէն Ալֆա, Պրոստաթ-Սեքսուալ մեծատին սկզբունքներուն համեմատ պատրաստուած։ Այս դեղ տկարացած անձերուն անմիջապէս կը դարձուցնէ երիտասարդական առողջութիւնն ու կորովը։

Սրուակին գինը՝ 25 ֆրանք։

Մեծաքանակ վաճառում բնախօսական արտադրութեանց աշխատանոց Շէ և Ռէմի, Փարիզ Օռն փողոց թիւ 10։ Ընդհանուր կեդրոն Թուրքիոյ համար, Տիւքսա եղբարք, Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Թոփալեան խան, թիւ 45։ 2—4

ԱԶԴ.—Տան մէջ դաստիարակի և դասախօսի պաշտօն վարող պարկեշտ ծերունի մը որ գիտէ Հայ. Տաճ. և քիչ մ'ալ գաղղերէն, պատրաստ է յարմար յարկի մը մէջ պաշտօն վարելու։ Դիմել լրագրոյս խմբագրատունը։ 265 3—3

Ոսկ

ԼՈՒ ԹԱՐԹ-ՎԱՐԴ

ԱՄԱՍՏԱՆ ՏՈՒՆՍՏԵՆ ԶՈՎԱՓԱՍՄԱՊԱՏՈՒՄ
ԿԱՄ ԶՈՎԱՓԱՍԵՆԻՍՆԵՐՈՒՆ ԶՈՎԱՓԱՍՄԱՆ

77,000,000 ԳԱՂԱՓԱՐ

Հեռագրագիր Հիմնադիր՝ Լուիս Թարթ-Վարդ

Փոստ՝ 16, Սուրբ Տեր Գիրքի Հիմնադիր՝ 1, 3, 1813թ. գլխ.-ից 1 գլխ.

Ամենամեծ Զովացուցիչ Ամրոցը Աշխարհի Վրայ՝ 1893 Տարեշրջան

Ամենամեծ Զովացուցիչ Ամրոցը Աշխարհի Վրայ՝ 1891 Տարեշրջան

Ամենամեծ Զովացուցիչ Ամրոցը Աշխարհի Վրայ՝ 1892 Տարեշրջան

Զովացուցիչ Ամրոցներ՝ 28,000,000
Հասարակ 125,000,000
Ընդհանուր գումար՝ 153,000,000

Զովացուցիչ Ամրոցներ՝ 56,000,000
Հասարակ 160,000,000
Ընդհանուր գումար՝ 216,000,000

Զովացուցիչ Ամրոցներ՝ 30,000,000
Հասարակ 88,000,000
Ընդհանուր գումար՝ 37,000,000

Զովացուցիչ Ամրոցներ՝ 1891 Հասարակ
Ընդհանուր գումար՝ 1891 Հասարակ

Զովացուցիչ Ամրոցներ՝ 1893 Հասարակ
Ընդհանուր գումար՝ 1893